ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

SUBJECT : SANSKRIT

CHAPTER NO: 4

CHAPTER NAME: SISHULALANAM

PPT-3

Website: www.odmegroup.org
Email: info@odmps.org
Toll Free: 1800 120 2316
Sishu Vihar, Infocity Road, Patia, Bhubaneswar- 751024

चतुर्थः पाठः

शिशुलालनम्

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

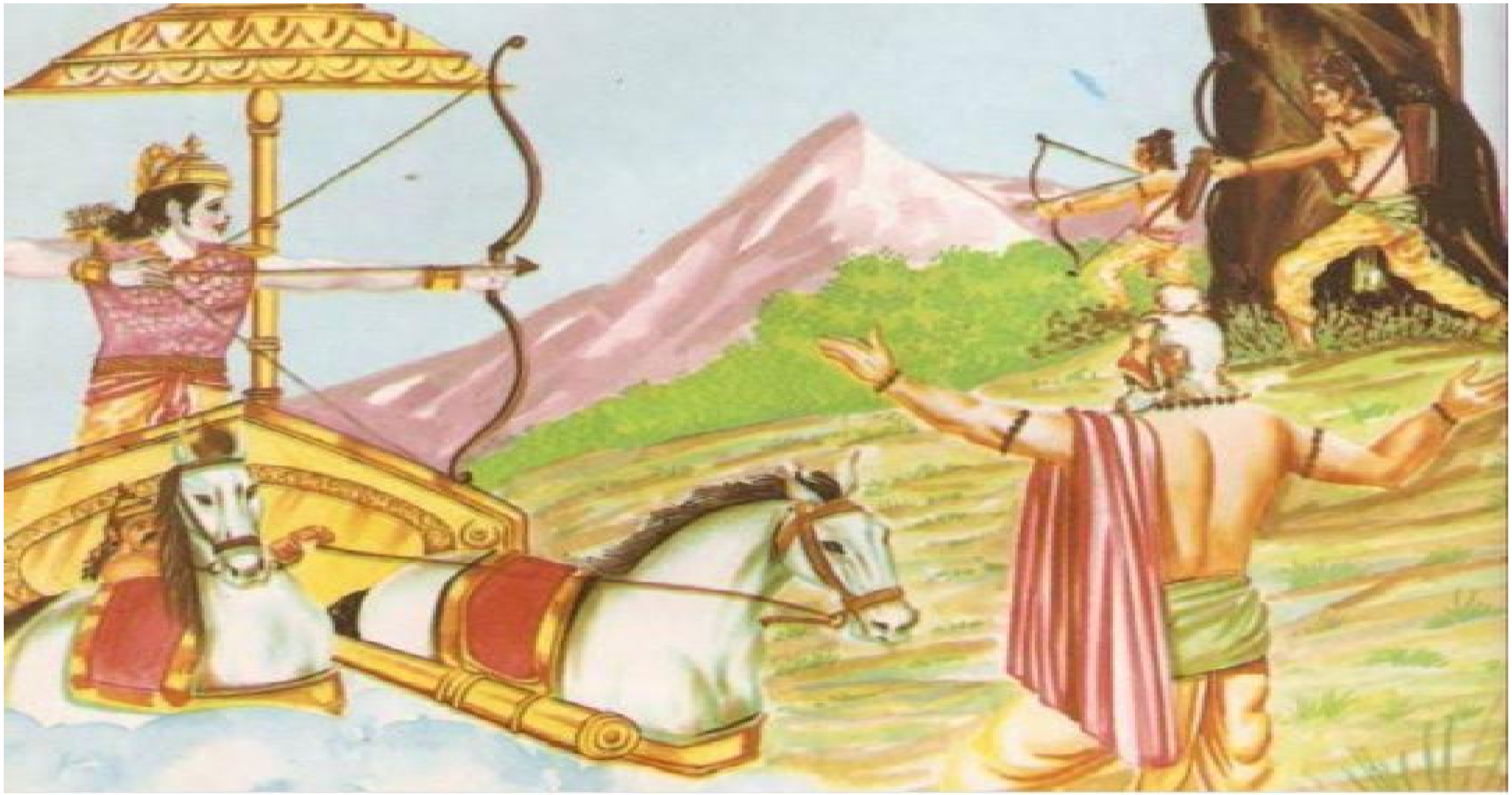

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

Expected Learning Outcome

पुत्र प्रेमं तथा पति पत्ने: जीवने विश्वास: मूलम् तत्सम्बधित ज्ञानम् ।

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

पूर्वपाठस्य आलोचना :

१. पशुपति मस्तके क: तिष्ठति ?

२. राम: लव कुशम् वंश विषये किम् पुच्छति ?

३. लव: कुश: च वय: साम्यात् किदृश: ?

४. किम् श्रावयितुं लवकुश: अत्र आगच्छति ?

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

लवः - ननु भगवान् वाल्मीकिः।

रामः - केन सम्बन्धेन?

लवः - उपनयनोपदेशेन।

रामः - अहमत्रभवतोः जनकं नामतो वेदितुमिच्छामि।

लवः - न हि जानाम्यस्य नामधेयम्। न कश्चिदस्मिन् तपोवने तस्य नाम व्यवहरति।

रामः - अहो माहात्म्यम्।

कुशः - जानाम्यहं तस्य नामधेयम्।

रामः - कथ्यताम्।

कुशः - निरनुक्रोशो नाम....

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

विदूषकः – (*विचिन्त्य*) एवं तावत् पृच्छामि। निरनुक्रोश इति क एवं भणति?

कुशः – अम्बा।

विदूषकः – किं कुपिता एवं भणति, उत प्रकृतिस्था?

कुशः – यद्यावयोर्बालभावजनितं किञ्चिदविनयं पश्यति तदा एवम् अधिक्षिपति– निरनुक्रोशस्य पुत्रौ, मा चापलम् इति।

विदूषकः – एतयोर्यदि पितुर्निरनुक्रोश इति नामधेयम् एतयोर्जननी तेनावमानिता निर्वासिता एतेन वचनेन दारकौ निर्भर्त्सयति।

रामः – (*स्वगतम्*) धिङ् मामेवंभूतम्। सा तपस्विनी मत्कृतेनापराधेन स्वापत्यमेवं मन्युगर्भैरक्षरैर्निर्भर्त्सयति।

(*सबाष्पमवलोकयति*)

रामः – अतिदीर्घः प्रवासोऽयं दारुणश्च। (*विदूषकमवलोक्य जनान्तिकम्*) कुतूहलेनाविष्टो मातरमनयोर्नामतो वेदितुमिच्छामि। न युक्तं च स्त्रीगतमनुयोक्तुम्, विशेषतस्तपोवने। तत् कोऽत्राभ्युपायः?

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

विदूषकः - *(जनान्तिकम्)* अहं पुनः पृच्छामि। *(प्रकाशम्)* किं नामधेया युवयोर्जननी?

लवः - तस्याः द्वे नामनी।

विदूषकः - कथमिव?

लवः - तपोवनवासिनो देवीति नाम्नाह्वयन्ति, भगवान् वाल्मीकिर्वधूरिति।

रामः - अपि च इतस्तावद् वयस्य!

मुहूर्त्तमात्रम्।

विदूषकः - *(उपसृत्य)* आज्ञापयतु भवान्।

रामः - अपि कुमारयोरनयोरस्माकं च सर्वथा समरूपः कुटुम्बवृत्तान्तः?

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

प्रकृतिप्रत्ययोः विभाजनम्–

पदानि		प्रकृतिः	+	प्रत्यय
सञ्जाता	—	सम् + जन्	+	क्त
आविष्टा	—	आ + विश्	+	क्त
अवलोक्य	—	अव + लोक्	+	ल्यप्
भूतम्	—	भू	+	क्त
विशेषतः	—	विशेष	+	तसि
नामतो	—	नाम	+	तसि
युक्तम्	—	युज्	+	क्त
देवी	—	देव	+	ङीप्
वासिनः	—	वास्	+	इन्
भगवान्	—	भग	+	मतुप्
नामधेया	—	नामधेय	+	टाप्

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

सन्धिः विच्छेदो वा–

पदानि		सन्धि-विच्छेदः
मत्कृतेनापराधेन	—	मत्कृतेन + अपराधेन
मन्युगर्भैरक्षरैर्निर्भर्त्सयति	—	मन्युगर्भैः + अक्षरैः + निर्भर्त्सयति
प्रवासोऽयम्	—	प्रवासः + अयम्
दारुणश्च	—	दारुणः + च
दूतोऽस्मान्	—	दूतो + अस्मान्
मातरमनयोर्नामतो	—	मातरम् + अनयोः + नामतो
कोऽत्राभ्युपायः	—	को + अत्र + अभि + उपायः
युवयोर्जननी	—	युवयोः + जननी
वाल्मीकिर्वधूरिति	—	वाल्मीकिः + वधूः + इति
स्वापत्यमेवम्	—	स्व + अपत्यम् + एवम्
इतस्तावद्	—	इतः + तावद्

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

समासो विग्रहो वा--

पदानि		समास-विग्रहः
रामायणम्	—	रामस्य अयनम्
उपाध्यायः	—	अध्यायस्य समीपम् अस्ति यः सः
कुटुम्बवृत्तान्तः	—	कुटुम्बस्य वृतान्तः
तपोवनवासिनः	—	तपोवनस्य वासिनः/तपोवने वसन्ति ये ते
उपाध्यायदूतः	—	उपाध्यायस्य दूतः
स्वापत्यम्	—	स्वम् अपत्यम्

ODM EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow

गृहकर्म :-

पञ्च प्रकृति प्रत्यय लिखत

ODM EDUCATIONAL GROUP

ODM
EDUCATIONAL GROUP
Changing your Tomorrow